

Ιστορικό διήγημα

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Ήταν μήνας Απρίλης του 1570. Βασιλέας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν τότε ο Σουλτάνος Σελήμης που διεδέχθη τον πατέρα του Σουλεϊμάν το 1567.

Ο Σελήμης όπως και οι άλλοι Σουλτάνοι μόλις εσταθεροποιήθη στον θρόνο του άρχισε να σκέφτεται καινούργιες δόξες και νέες κατακτήσεις. Κάλεσε στο παλάτι του που ήταν τότε στην Ανδριανούπολη τρεις από τους καλύτερους του πασάδες και τους είπε: «Εσύ Πιαλή, και εσύ Αλή, και εσύ Μουσταφά, από σας τους τρεις καλούς μου πασάδες θέλω να μου φέρετε στο στέμμα μου την Κύπρο. Άκουσα πως τούτο το νησί που το έχουν τώρα οι Βενέτικοι είναι πλούσιο και πολύ όμορφο. Θέλω μέσα σε τρεις μήνες το πολύ να μου φέρετε τα καλά μαντάτα και θα έχετε και εσείς το μερτικό σας».

Μίλησαν οι τρεις πασάδες με τον Σουλτάνο για τις ανάγκες της εκστρατείας, κατέστρωσαν τα σχέδια τους και σε λίγες μέρες έφευγαν από τη Χίο με μια αρμάδα από τριακόσια πλοία μικρά και μεγάλα για την Ανατολική Μεσόγειο. Οι ιστορίες λέγουν πως πρώτα πήγαν στη Φοινίκη για να πάρουν ενισχύσεις και για να εξασφαλίσουν ειδικούς που ήξεραν καλά την Κύπρο και τα κατατόπια της. Και σε λίγες μέρες έφυγαν για τη Λεμεσό για να διασπείρουν τον τρόμο, την δυστυχία και την απόγνωση στον τόπο μας.

Οι καημένοι οι Λεμεσιανοί που, ήταν φημισμένοι για την αρετή και τη φρόνηση τους, μόλις έφθασαν τα τούρκικα πλοία δεν άργησαν να πάρουν την απόφαση τους. Να πολεμήσουν μέχρι τέλους. Το τι επακολούθησε στη Λεμεσό δεν περιγράφεται. Χιλιάδες οι σκοτωμένοι, οι αιχμαλωτισμένοι, η δε πόλις της Λεμεσού αφού ελεηλατήθηκε κατεκάη ολοσχερώς.

Δεν πέρασε ούτε μια μέρα για τα νέα της Λεμεσού να φθάσουν σ' όλη την Κύπρο. Και άρχισαν οι θρήνοι και οι οδυρμοί και οι φυγές προς τα βουνά. Όμως η φωνή των φρονιμοτέρων σ' όλη την Κύπρο ήταν άλλη. Να οπλιστού-

με με θάρρος και να πολεμήσουμε τον κατακτητή μέχρι τέλους. Και αυτήν την φωνή τον ακολούθησαν οι πιο πολλοί από τους Κυπρίους. Και δεν είχαν άδικο. Γιατί το τι τους περίμενε ήταν φρικτό. Όπου περνούσε ο Τούρκικος οδοστρωτήρας τίποτε δεν έμεινε όρθιο. Έμπαιναν στα σπίτια μικρά ή μεγάλα για να σκοτώσουν, να αιχμαλωτίσουν, να κλέψουν τα πάντα. Τίποτε δεν άφηναν στη θέση τους. Έπιπλα, τρόφιμα, ζώα, σιτάρι, όσπρια, όλο το βιός των φτωχών Κυπρίων το έπαιρναν μαζί τους. Είναι γι' αυτό που ο ιστορικός της τότε εποχής διερωτάται αν αυτός ο οδοστρωτήρας ή συρφετός ήταν άνθρωποι ή κάτι άλλο. Γιατί δεν μπορούσε να καταλάβει που έβρισκαν αυτοί οι άνθρωποι τόσο φανατισμό και τόση αγριότητα. Που έβρισκαν τόση απόλαυση να σκοτώνουν, να σφάζουν, να αιχμαλωτίζουν και να πίνουν το αίμα τώσων δυστυχισμένων ανθρώπων. Αυτός ο συρφετός έμοιαζε πιο πολύ με λιοντάρια της Αφρικής που, όταν μπαίνουν σε μια μάνδρα αδυνάτων προβάτων, άλλα ξεσχίζουν, άλλα πνίγουν και πιο πολύ απολαμβάνουν να κολυμπούν στο αίμα. Και οι ποιμένες, που στη δική μας περίπτωση ήσαν οι Βενέτικοι, αντί να βοηθήσουνε το ποίμνιο τους έφευγαν τρέμοντες για να φυλαχθούν από την οργή τους.

Βέβαια ανάμεσα στους Τούρκους υπήρχαν και οι εξαιρέσεις, αλλά αυτές ήσαν πολύ λίγες. Πρόκειται για τους φτανόκαρδους, έτοι έλεγαν τους ειρηνιστές της τότε εποχής, οι οποίοι δεν άντεχαν αυτή την φρικτή κατάσταση. Αυτοί εμισούσαν τους σκοτωμούς και τις λεηλασίες και επαναστατούσαν για τα χάλια του Σουλτάνου και των πασάδων του. Όμως αυτοί ήσαν οι αποδοπομπάιοι τράγοι του στρατεύματος. Τους ονόμαζαν τομούς (χοίρους) κιοπέκ (σκύλλους) και εχθρούς του Αλλάχ και της πίστης τους. Αυτούς τις πιο πολλές φορές τους σκότωναν ή τους ανάγκαζαν να εγκαταλείψουν το στράτευμα για να θρουν άσυλο ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους. Ποιος ξέρει ίσως να είναι αυτοί που αργότερα εδημιούργησαν τον πρώτο πυρήνα της Τουρκοκυπριακής κοινότητας στον τόπο μας. Ίσως ακόμα να είναι αυτοί που έθεσαν το θεμέλιο λίθο της

φιλίας που εδημιουργήθηκε αργότερα μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που σκόνταψε το 1974.

Και για να συνεχίσουμε την ιστορία της τότε συμφοράς του τόπου μας αναφέρουμε πως από τις λεηλασίες τους οι Τούρκοι γέμισαν 200 καράβια τα οποία ο Πιαλή Πασάς επέρασε προς την Καραμανία τον μήνα Ιούλιο. Ο ίδιος πασάς που φαίνεται πως είχε την ευθύνη για τον στόλο και για τις ενισχύσεις, στην επιστροφή του προς την Κύπρο πέρασε από την Τρίπολη του Λιβάνου και πήρε περισσότερες ενισχύσεις. Τις κατέβασε στη Λάρνακα και άρχισαν αμέσως οι ετοιμασίες για την μεγάλη επίθεση της Λευκωσίας. Σε λίγες μέρες ο Μουσταφά Πασάς και ο Αλή Πασάς επροχωρούσαν προς τη Λευκωσία την οποίαν απέκλεισαν με αναρίθμητα στρατεύματα. Λέγεται ότι την Λευκωσία την κτυπούσαν από έξι τόπους. Και ποιος μπορεί να περιγράψει εκείνο τον πόλεμο; Και ας λέγουν μερικοί ότι η Λευκωσία δεν επολέμησε ποσώς. Και ότι δήθεν οι Λευκωσιότες είχαν οδηγίες από το Σενάτο της Βενετίας να μη πολεμήσουν μέχρις ότου έλθει η αρμάδα των Βενετικών. Όμως τέτοια αρμάδα ποτέ δεν έφθασε, ούτε καμιά άλλη βοήθεια έφθασε στην Κύπρο από άλλη χώρα. Η Κύπρος είχε αφεθεί στο έλεος του κατακτητού. Μήπως το ίδιο δεν έγινε 404 χρόνια αργότερα; Εν πάση περιπτώσει η πολιορκία της Λευκωσίας κράτησε σαράντα μέρες και εκυριεύθη από τους Τούρκους την 9ην Σεπτεμβρίου 1570.

Λέγεται πως η πολιορκία θα κρατούσε πολύ περισσότερο χρόνο αν ο Καραμάν Μπέης, που εφύλαγε την εξωτερική πύλη ενός κίστρου της Λευκωσίας βλέποντας, ότι οι φύλακες είχαν αποκοιμηθή δεν τα κατάφερνε να ανοίξει την πύλη και να εισέλθουν οι Τούρκοι στη πόλη. Είναι όμως και άλλοι που λέγουν πως κάποιος άφρων ή παράφρων πήρε χρήματα από τον Καραμάν Μπέη και άνοιξε την πύλη. Και αυτό είναι δυνατό. Ας μη ξεχνάμε πως το χρυσίον μαλακώνει τους πάντες έστω και αν πρόκειται για πατρίδες. Αλήθεια τι κρίμα να υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι!

Όταν άνοιξε, λοιπόν, η πύλη το τι επακολούθησε δεν περιγράφεται. Άρχισαν οι σφαγές, οι αιχμαλωσίες, οι λεηλασίες. Άρχισε η σκλαβιά των ανδρών, των γυναικών, των παιδιών. Αλήθεια ποιος μπορεί να περιγράψει τους θρήνους και τα κλάματα των γυναικών όταν εχωρίζοντο από τους άνδρες τους και τα παιδιά όταν εχωρίζοντο από τις μητέρες τους

και από τους πατέρες τους. Οι συγγενείς όταν εχωρίζοντο από τους συγγενείς τους και οι φίλοι από τους φίλους τους...

Οι Τούρκοι ακόμη δεν εσεβάστηκαν ούτε τους ιερούς μας χώρους. Μοναστήρια και εκκλησίες ελεηλατήθηκαν. Καλογραίες, κορασίδες και κυράδες εσύροντο αλυσσοδεμένες στα σκλαβοπάζαρα γειτονικών χωρών και επωλούντο σαν ζώα και άλλα πολλά που είναι αδύνατο να συλλάβει το μυαλό του ανθρώπου.

Λίγες μέρες αργότερα παρεδόθη και η Κερύνεια και μετά ο Μουσταφά Πασάς επροχώρησε προς την Αμμόχωστο την οποίαν πολιορκούσαν ήδη οι άλλοι δυο πασάδες. Ο Πιαλή από τη θάλασσα και ο Αλής από τη ξηρά. Οι ιστορικοί λέγουν πως η Αμμόχωστος έκαμε δυνατό και θαυμαστό πόλεμο και πως αν ήρχετο βοήθεια από τους Βενετικούς, οι Τούρκοι δεν θα την έπαιρναν ποτέ τους. Όμως είχαν σωθεί τα πολεμοφόδια και τα τρόφιμα των υπερασπιστών της πόλης και τελικά την 1ην Αυγούστου, 1571 οι Αμμοχωστιανοί παρεδόθησαν αφού είχαν φάγει όλα τα ζώα που είχαν-άλογα, γαιδούρια, καμήλες, γάτους, σκύλλους ό,τι είχαν στην πόλιν. Μάλιστα πολλοί από τους κατοίκους της πόλης άρχισαν να πεθαίνουν από την πείνα.

Έτσι ήσαν περίπου τα πράγματα στην Αμμόχωστο όταν η φρουρά της πόλης απεφάσισε να παραδοθεί. Το τι επακολούθησε στην πόλη είναι γνωστό. Πολλοί από τη φρουρά εσφάγησαν, ο δε Καπετάνιος της πόλης ο Βραγαδίνος εγδάρη ζωντανός από τον Μουσταφά Πασά. Σύμφωνα με τον ιστορικό ο απολογισμός των θυμάτων της Τουρκικής κατάκτησης της Κύπρου ήσαν 110 χιλιάδες αιχμάλωτοι που πουλήθηκαν και διεσκορπίστηκαν στην Ανατολή και την Δύση και 40 χιλιάδες οι σφαγέντες.

Λίγες μέρες μετά την συμπλήρωση της κατάκτησης της Κύπρου, οι τρεις πασάδες έφευγαν για την Ανδριανούπολη για να πάρουν τα συγχαρητήρια και την αμοιβή τους από το Σουλτάνο. Και ο Σουλτάνος τους έδωσε ότι ήθελαν και δεν ήθελαν με όλη του την προθυμίαν. Και ας λένε μερικοί πως ο Σουλτάνος ήταν οργισμένος με τον Μουσταφά Πασά για το γδάρσιμο του Βραγαδίνου. Κι' αυτό γιατί η Ευρώπη έμεινε εκστατική μπροστά στα τόσα εγκλήματα που διέπραξαν στην Κύπρο οι «φίλοι» τους οι Τούρκοι. Όμως η Ευρώπη τίποτε δεν έκαμε για να σώσει το νησί μας. Μήπως την ίδια στάση δεν κράτησε η Ευρώπη το 1974;

Αυτή την ιστορία θέλησα να διηγηθώ πριν πολλά χρόνια σε δυο τουρκοκυπρίους φίλους μου. Και θυμούμαι πως και οι δυο είχαν μείνει έκπληκτοι. Αισθάνοντο ντροπή και δεν μπορούσαν να πιστέψουν πως οι πρόγονοι τους ήταν τόσο σκληροί και άγριοι. Η μόνη παρηγοριά των Τουρκοκυπρίων φίλων μου ήταν πως όλα άλλαξαν τουλάχιστο μετά από τη γέννηση του Κεμάλ Ατατούρκ. Με εσυμβούλευσαν δε να επισκεφθώ τη Τουρκία για να δω με τα μάτια μου την μεγάλη αλλαγή. Μού έλεγαν δε πως σε όλη την Τουρκία κυριαρχούσε η δημοκρατία και πως τον τόπο τον κυβερνούσε η σκιά του Κεμάλ Ατατούρκ από την μια άκρη ως την άλλη της χώρας. Όμως είχαν άδικο. Γιατί πράγματι πίστεψα στα λόγια τους και το Νοέμβριο του 1969 απεφάσισα να επισκεφθώ την Τουρκία για να δω την αλλαγή. Επισκέφθηκα την Πόλη, τη Σμύρνη, την Άγκυρα, πήγα στον Βορρά και στον Νότον, πήγα ακόμη και στην Ανατολή. Συνάντησα και γνώρισα σ' αυτή τη χώρα πλούσιους και φτωχούς, έξυπνους και απονήρευτους, καλούς και κακούς, έξαλλους και σεμνούς, όμως δεν βρήκα πουθενά την αλλαγή. Οι εντυπώσεις μου δυστυχώς με απογοήτευσαν. Ίσως στην επιφάνεια να είδα κάποιο είδος αλλαγής, όμως στο βάθος τίποτε δεν βρήκα να είχε αλλάξει. Όταν δε θέλησα να φύγω για λίγο από αυτά που έβλεπα για να δω αυτά που δεν έβλεπα, τότε είδα να ξαναζωντανεύουν μπροστά μου οι Σουλτάνοι, τα χαρέμια, κατακτήσεις, η εύκολη ζωή και όλα τα κακά της οικουμένης. Αυτά τα είδα πιο έντονα και πιο παραστατικά στο μουσείο του Τοπκαπί στην Πόλη όπου εκθέτουν την ιστορία και τους θησαυρούς των Σουλτάνων που ζούσαν για αιώνες σε θάρος άλλων λαών. Και είναι αυτά που συγκινούσαν και ενθουσίαζαν τους Τούρκους επισκέπτες. Και χωρίς να το θέλω,

είπα από μέσα μου: «Είναι δυνατό αυτός ο λαός ν' αλλάξει ποτέ του»; Οι μέσα και οι έξω από αυτή την χώραν να αφήσουν αυτόν τον λαό να αλλάξει;

– Αυτά περίπου είδα και διηγήθηκα στους Τουρκοκυπρίους φίλους μου όταν επέστρεψα από το ταξίδι μου στην Τουρκία. Και εκείνοι δεν άργησαν να συμφωνήσουν μαζί μου πως τίποτε δεν άλλαξε στην Τουρκία. Και τότε μού είπαν:

« Όμως πρέπει να παραδεχθείς πως ολοένα πιο πολλοί «φτανόκαρδοι» γεννούνται στην Τουρκία τώρα. Ακόμα πιο πολύ θέλουμε να μας πιστέψεις πως εμείς οι Τουρκοκύπριοι είμαστε διαφορετικοί άνθρωποι από τους Τούρκους της Τουρκίας. Γιατί καταλαμβαίνουμε όπως κι' εσείς οι Ελληνοκύπριοι πως από όλους τους καρπούς ο γλυκύτερος είναι η Ειρήνη. Εμείς οι Τουρκοκύπριοι γεννηθήκαμε φτανόκαρδοι και μείναμε φτανόκαρδοι και ειρηνιστές. Οι στόχοι οι δικοί μας είναι άλλοι. Ειρήνη στον τόπο μας και σ' όλη την οικουμένη».

Και εγώ τους απάντησα: «Μακάρι να είναι έτσι φίλοι μου. Για το καλό της πατρίδας μας και της φιλίας μας». Και εσυνέχισα: «Ποιάς ξέρει ίσως κάποτε να σας δοθεί η ευκαιρία να το αποδείξετε».

A.M. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Υ.Γ.: Ο διάλογος μου με τους Τουρκοκυπρίους φίλους μου έγινε πριν το 1974. Από τότε δυστυχώς δεν τους ξαναείδα για να τους υπενθυμίσω τα λόγια τους.